

сучасної освіти: освітологічні наголоси : наук. пр. [за матер. 1-ї Всеукр. наук-практ. конф. "Освітлогія – науковий напрям інтегрованого пізнання освіти"] / М-во освіти і науки, молоді та спорту України, НАПН України, Київ. ун-т ім. Б. Грінченка. – С. 34–53.

4. Бутенко Н. Ю. Комунікативні процеси у навчанні : підручник / Н.Ю.Бутенко. – К. : КНЕУ, 2004. – 383 с.

5. Бубер М. Изреченное слово (пер. [А. Н. Портнов](#)) / М.Бубер // [Личность. Культура. Общество](#). – 2008. – Вып. 2 (41). – С. 19–27.

6. Выготский Л. С. Педагогическая психология / Л.С. Выготский. – М., 1991. – С.389.

7. Гаврилюк О. О. Формування комунікативної культури майбутніх учителів засобами позааудиторної роботи : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / О. О. Гаврилюк. – Кривий Ріг, 2007. – 22 с.

8. *Рубинштейн С.* Проблема учителя : учеб. пособ. / С.Рубинштейн. – М., 2004.

9. Костюк Г. С. Движущие силы развития и воспитания / Г.С. Костюк // Хрестоматия по педагогике. – М., 1976. – С. 55-61.

10. Хабермас Ю. Теория коммуникативного действия. Сводный реферат / Ю.Хабермас // Современная западная теоретическая социология. – М., 1992. – Вып. 1. – С. 57-101.

11. Цимбалюк І. М. Психологія спілкування : навч.посіб. / І. Цимбалюк. – К., 2004.

12. Філоненко М. Ф. Психологія спілкування : підручник / М. Ф. Філоненко. – К. : Центр учбової літератури, 2008. – 224с.

Анотація

В статті розкрито суперечності розвитку комунікативно-мовленнєвої культури фахівців фізичного виховання. Описано та обґрунтовано результати дослідження рівня комунікативно-мовленнєвої культури фахівців з фізичного виховання, суперечності розвитку комунікативно-мовленнєвої культури фахівців фізичного виховання.

Ключові слова: комунікативно-мовленнєва культура, професійна успішність, фахівець, фізична культура.

Аннотация

В статье раскрыто противоречия развития коммуникативно-речевой культуры специалистов физического воспитания. Описаны и обоснованы результаты исследования уровня коммуникативно-речевой культуры специалистов физической воспитания, противоречия развития коммуникативно-речевой культуры специалистов физического воспитания.

Ключевые слова: коммуникативно-речевая культура, профессиональная успешность, специалист, физическая культура.

Summary

The article discloses the contradictions of communicatively-speech culture of physical training specialists.

Key words: communicative-speech culture, professional success, professional, physical culture.

УДК 658.512.2

В. О. Корсунський,
кандидат педагогічних наук
(Дніпропетровський національний
університет ім. О. Гончара)

МЕТОД ПРОСТОРОВО-ГРАФІЧНОГО МОДЕЛЮВАННЯ ПІД ЧАС НАВЧАННЯ СТУДЕНТІВ-ДИЗАЙНЕРІВ ОСНОВАМ ФОРМОТВОРЕННЯ

Постановка проблеми. Пошук нових шляхів ефективного навчання в конструкторській підготовці майбутніх фахівців з дизайну пов'язаний з цілою низкою проблемних (пошукових) рішень у формуванні знань з технічної естетики, графічних зображень, технічного малюнка, проектуванні. Зв'язок художньої діяльності з політехнічними дисциплінами дає змогу

більш сучасно, просторово, технологічно, стилізовано справляться з проектними пошуками формоутворюючого об'єкта (образу). Геометрична (геометральна) основа як структура, формуюча художньо-конструкторську підготовку є вдосконаленим засобом покращення просторової уяви, загальним формотворенням будь-якого об'єкта (архітектури, предмета, упаковки і таке інше) [7].

Аналіз досліджень і публікацій. Просторово-графічною складовою в дизайні та методологічними дослідженнями формотворення займалися вчені: Ю. Білодід, Д. Мелодинський, Т. Носаченко, В. Тищенко, М. Яковлев; доповідалися й обговорювалися на Міжнародних науково-практичних конференціях: “Реклама і дизайн – європейський вибір” (м. Київ, 2007 р.), “Тенденції розвитку вищої освіти в Україні” (м. Ялта, 2011 р.).

Поняття дизайн з'явилося на початку минулого століття і згодом набуло розповсюдження як специфічний вид проектування утилітарних виробів масового виробництва – зручних, надійних і красивих. Саме це явище спочатку в англійських, а потім і в інших країнах позначалося терміном *Industrial design* – індустріальний дизайн [2].

Мета – проаналізувати недостатнє безперервне навчання студентів-дизайнерів, що доводить до переосмислення політехнічної бази, отриманої на заняттях з креслення, перспективи нарисної геометрії та з інженерної графіки, тобто геометричних знань формально формуючих уяву в просторово-графічному проектуванні.

Необхідність освоєння структурного пошуку в системі графічної підготовки обґрунтоване проектуванням і формотворенням об'єкта й полягає: у виконанні графічних пошуків (лінійних, каркасних, конструктивних, геометричних) дизайн-проекту, які відображають утилітарні й функціональні вимоги; у художньому конструюванні, де візуально графічний (основний) метод дизайнера підкреслює естетичну й композиційну суть формоутворюючого об'єкта (образу).

Виклад основного матеріалу. Графічна діяльність наближена до процесу моделювання й пошуку об'ємно-просторового рішення. Такі можливості не можуть бути реалізовані в обмеженій графічній підготовці студента, зорієнтованого на традиційне конструювання.

Основу професійної діяльності дизайнера складає процес просторово-графічного формоутворення. Просторово-графічна модель – засіб вирішення конкретного пошукового (проблемного) завдання. Процес формоутворюючого образу (об'єкта) відображає засвоєння графічних знань, умінь та навичок, необхідних у формуванні творчих здібностей, без яких неможливий успіх у професійній діяльності.

Сьогодні в навчальному процесі для дизайнера важливими є не тільки художня підготовка, яка несе образ естетичної сторони середовища, але ще й “сучасність” об'єкта, образ якого (геометральний та формальний) переважає й трансформує його в стилістичну формоутворюючу модель. За рахунок геометрального підходу (просторово-графічні моделі) проектується оточуючі речі (меблі, посуд, технічні вироби), які оточують.

Базою будь-якого проектування (пошуково-графічного) стає геометрична формальна композиція на площині (ортогональне креслення, ескізний малюнок), а в просторово-графічній композиції – геометричний

образ (перспектива, нарисна геометрія, технічний малюнок). При вивченні графічних дисциплін можна виділити декілька рівнів формуючих знань, обґрунтованих геометральною основою:

1) наявність спостереження – коли зорове уявлення сприймається як лінійні та геометральні характеристики об'єктів;

2) формування абстрактного образу – процес, який передбачає концентрування у виразності лінійної перспективи, побудову ортогональних та аксонометричних проєкцій;

3) побудова зображень – практика (знання, уміння, навички), тобто живе сприйняття трансформується в зображення на картині, проєкті, кресленні.

Найвідоміша форма графічної інформації – комплексне креслення. Воно з'явилося на початку XIX ст., коли Г. Монж розробив основні положення свого теоретичного методу – нарисної геометрії [4, с.11]. З цього часу система графічної уяви не змінилася. Метод Монжа мав перевагу серед зображувальних методів креслення до XIX ст. для рішення завдань з технічної творчості. Ці переваги зумовлювалися суворою формалізацією моделі, геометричною послідовністю, наявністю простого графічного рішення. Тому креслення в масштабі стало головним фактором у новій професійній діяльності – технічному проєктуванні.

Ортогональне креслення, спираючись на геометральну основу, сприяє виконанню технічних завдань формоутворення. Поняття „геометральний образ” використовується в проєктуванні, відображає ту чи іншу частину діяльності, яка дає змогу формоутворювати об'єкт. Зрозуміло, що на сучасному етапі графічну модель переважає як сприйняття в просторі й часі кібернетичну модель. Проте ми зупинимось на проєктному графічному художньо-конструкторському рішенні, ґрунтуючись на знаннях геометрального методу та його аналізу.

Креслення (ортогональне, технічне, аксонометричне, будівельне, проєктне) несе в собі умовність, спрощення, схематичність зображення, а також візуальну трансформацію, яка виражає необхідні графічні, математичні, технічні поняття на підставах яких і створюється об'єкт. Технічний малюнок має утилітарну кінцеву мету – виготовлення предмета, тому для технічного малюнка головним є чітке відображення конструкції та форми предмета, що пояснює графічну думку й передає конструктивну суть об'єкта, а також його матеріальність [5, с.18].

Системний підхід у проєктуванні потребує розширення традиційних засобів графічної інформації та концептуальної структури “геометрального образу”, пов'язаного з навчальними методами та міжпредметними зв'язками політехнічної науки й художньої майстерності. Цей зв'язок дає поштовх до здійснення проєктно-пошукового формоутворення естетичного об'єкта, тобто продукту сьогодення.

Через різні види малюнка (пошукового, технічного, ескізного) з'являється узагальнений геометричний образ, який послідовно веде до побудови графічного зображення (аксонометричного), тобто трьохмірного. Наукове підґрунтя реалістичного й модерного мистецтва без знань законів зображення (геометрії, креслення, перспективи, теорії тіні) неможливе. Знання законів побудови різних видів графічних зображень, уміння виконання пропорцій та характерних особливостей геометричних форм дає

шлях формуванню проектної частини, яка передбачає відображення об'ємно-просторової уяви, конструктивної особливості [2].

Політехнічна підготовка майбутніх фахівців допомагає розвинути просторову уяву, уміння бачити формально-загальні особливості будь-якого об'єкта, геометральну основу предмета (середовище, архітектури, технічної структури об'єкта). Усвідомлюючи графічну "гіпотезу", тобто задачу, до якої належить розробка проекту, його обґрунтування й пояснення, виділимо три ступені створення об'єкта [3, с.33]:

- 1) способи побудови зображення об'єкта;
- 2) способи вираження завдань геометричного значення відокремлених об'єктів;
- 3) "читання" зображень, уяви проектних зображень, формоутворюючої складової та пошуку в художньо-конструктивному мисленні [3, с.21].

Просторове бачення графічного завдання студентів-дизайнерів відображається в малюнках-ескізах, що дозволяє сприймати їх простіше, не застосовуючи наглядні зображення, пропорції, правила побудови з креслення та нарисної геометрії. Студенту простіше з наявного ескізу виконати креслення відповідно до умов, що і передбачено методикою виконання завдань з креслення та інженерної графіки. Досвід роботи переконує, що застосування моделей зображувальної графіки у зв'язку з фундаментальними науками (перспектива, теорія тіней, нарисна геометрія), допомагають сформувати уяву та знання об'ємно-просторового рішення (формоутворюючу основу), а також розвинути графічні композиційні знання, уміння та навички.

Фундаментом дослідження може бути процес навчання, у якому студенти використовують накопичення достовірних фактів, ілюстративних явищ, порівнюючи різні геометричні формоутворення. Процес, у якому сприйняття форми та графічна послідовність може сприяти більш ефективному навчанню та практичному виконанню графічних побудов, базується на встановленні взаємозв'язків між фактами, виявленні умов та явищ, закономірностей конструктивного зв'язку. Тобто сучасний світ дизайну впроваджує (стилізує) "мінімалізм" речей та середовища, орієнтує на зв'язок розмірів, величин, структурних показників та технологічних прийомів, що може бути предметом дослідження в зображальних графічних проектах [8]. Необхідною умовою протікання цього процесу є художньо-конструкторська підготовка, підґрунтям якої є формування знань, умінь та навичок з політехнічної, графічної, композиційної, художньої сфер.

При застосуванні методу просторово-графічного моделювання слід звернути увагу на такі елементи структури, як крапка, лінія, об'єм, поверхня. Ці елементи зображення ієрархічно зростають за рівнем складності, кожний наступний рівень містить в собі тип меншого рівня (ортогональне креслення, розміри, співвідношення, двохмірна уява, з якої з'являється перспектива, аксонометрія з трьохмірним рішенням), тобто об'ємно-просторова композиція геометральньо-стилізованого об'єкта. Зростає потреба тектонічності, художньої виразності, конструкційного вирішення та функціональності.

Геометральний аналіз форми в графічному виконанні передусь

лінійному зображенню. Площина, поверхня як елементи композиції сприймаються в просторово-графічній моделі. Дизайнерська графіка базується на структурі просторової моделі. Тому малюнок (проектно-пошуковий) не художній, а конструктивно-лінійний. Головна проблема використання методики дизайнерського малюнку в технічних, художньо-графічних, дизайнерських ВНЗ полягає в складності графічної техніки виконання, а також у спроможності студентів до переробки візуальної інформації. Тому передбачено три типи зображень: контурно-каркасні, конструктивно-лінійні, лінійно-тональні [11, с.28].

Тональні малюнки являють собою більш наглядні зображення, але менш за все відображають геометральний, функціональний зв'язки об'єкта з середовищем. Частіше лінійна структура дизайнерського малюнка (ескіза) неоднорідна. Основний зображувальний елемент – лінія – варіюється залежно від мети образних функцій, просторової орієнтації об'єкта як по товщині, так і за характером. Різними варіаціями лінії дизайнер досягає точної передачі конструктивної особливості форми. Вона дозволяє ефективно передавати глибину та об'єм форми, ліквідувати основний недолік у каркасно-контурному зображенні.

У просторово-графічній моделі з'являється можливість зображувати непомітні лінії контуру. Вони не тільки не заважають цілісному сприйняттю форми, але й допомагають більш точно відобразити основний структурний характер, який надає та доповнює інформацію про внутрішній стан об'єкта.

Лінія в просторовому ескізі несе головну зображальну функцію, виступає засобом побудови структурного, закономірного, візуального образу, його просторового вирішення та сприйняття. Знання виразних спроможностей лінії є першим етапом у набутті практичних навичок з графічної діяльності. У дизайнерському графічному формоутворенні послідовно простежується принцип геометричного структурного підходу, пов'язаний з різними комбінаторними варіантами побудов, який є гарантом точної передачі об'єкта. У просторово-графічній композиції (моделюванні) лінії зв'язку є основним засобом виявлення композиційних зв'язків форми (об'єкта), надання їм просторової цілісності та єдності.

Світлотіньове моделювання форми значно частіше застосовується в архітектурі. Виразність інтерпретації просторової композиції потребує методу побудови тіней (нарисна геометрія). Якщо основними об'єктами інженерної графіки є об'ємні тіла, то для світлотіньової характеристики використовують не падаючі тіні, а тональні виразності (світло, тінь, напівтінь). Така модель достатньо висока за рахунок показу різносторонніх площин (грані в технічному малюнку). Якщо застосувати колір, то ефект буде більш впливовим та образним. Отже, для просторового ескізу, пошукового конструктивного рішення необхідна нескладна техніка, яка надає прозорості графічному об'єкту (локальний колір з тональним покриттям або штрихування з градаціями ліній) [1].

Графічно-композиційна структура та формоутворююча основа об'єкта мають вирішувати декілька завдань у просторово-графічному моделюванні: зв'язок пошукової діяльності з художньо-конструктивного формоутворення; доступність сприйняття студентами критеріїв естетичного характеру формоутворюючого образу (об'єкта); розвинутий та набутий

ефект засвоєння навичок графічних побудов (на засаді геометральних зображень та уявлень) [10, с.11].

Висновки. Геометральний аналіз для просторово-графічного моделювання допомагає дизайнеру уявити загальну форму або модель майбутнього проектного об'єкта, так само як "геометральний метод" побудови малюнка допомагає пропорційно узагальнити форму природи, підтримуючи метод "від загального до конкретного". Уява загального геометричного образу дозволяє сконцентрувати певну частину предмета з конструкційною основою об'єкта, не порушуючи єдність форми та матеріалу.

У системі навчання майбутніх дизайнерів фаховим дисциплінам постійно змінюються в межах формотворної концепції принципи, серед них: принципи композиційно-графічного моделювання, художньо-композиційної організації і виразності; організації штучної системи; організації предметної форми; організації функціонального простору; організації конструкційно-технологічного формотворення; біодизайну; тектонічного формоутворення; організації абстрактної форми.

Перспективи подальших пошуків у напрямі дослідження потребують обґрунтування теоретичних і методичних засад формотворчого навчання та вдосконалення змісту практичних завдань, які потребують технологічних змін у сучасних предметних та технічних формах.

ЛІТЕРАТУРА

1. Аронов В. Р. Дизайн и искусство/ В. Р. Аронов. – М., 1984. – 34с.
2. Білодід Ю. М. Основи дизайну / Ю.М. Білодід, О. П. Полішук. – К. : Парапан, 2004. – 240с.
3. Даниленко В.Я. Дизайн України в освітньому контексті художньо-проектної культури / В.Я. Даниленко. – Х. : Колорит, 2005
4. Корсунський В. О. Методика навчання майбутніх дизайнерів основ формоутворення в процесі вивчення фахових дисциплін : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец 13.00.02 "Теорія та методика навчання (технічні дисципліни)" / В. О. Корсунський. – Ялта, 2012. – 20 с.
5. Лесняк В. И. Графический дизайн: (основы профессии) [Электронный источник] / В. Лесняк. – Х. : Биос Дизайн Букс, 2009. – С. 82-84
6. Мелодинский Д. Л. Школа архитектурно-дизайнерского формообразования : учеб. пособ. / Д. Л. Мелодинский. – М. : Архитектура, 2004
7. Міщенко Г. Що таке національна форма? / Г. Міщенко. – К., 1997. – С. 45-48
8. Носаченко Т.Б. Формування в молодших школярів конструктивних умінь у процесі навчання образотворчого мистецтва і художньої праці : дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец 13.00.02 "Теорія та методика навчання (технічні дисципліни)" / Т.Б. Носаченко. – Київ, 2006. – 20 с.
9. Тименко В.П. Початкова дизайн-совета: теорія і практика формування конструктивних умінь особистості / В. П. Тименко. – К. : Педагогічна думка, 2010. – 83 с.
10. Рунге В. Ф. Основы теории и методологии дизайна : учеб. пособие / В. Ф. Рунге, В. В. Сеньковский. – М. : М3-Пресс, 2001. – 232 с.
11. Яковлев М. І. Логічно – мотивовані принципи формоутворення знакових образів графічного дизайну / М.І.Яковлев // Українська академія мистецтв : досл. та науково-метод. праці. – К., 1998. – Вип. 5. – С. 65-70

Анотація

У статті розглядається проблема в художньо-конструкторській підготовці студентів-дизайнерів вищих навчальних закладів, аналізуються графічні методи та способи, які ґрунтуються на геометральній основі в просторово-графічній моделі, що може покращувати формування художньо-конструкторських знань, просторового мислення та умінь формоутворювати об'єкти в процесі навчання.

Ключові слова: просторово-графічна модель, конструкція, проектне конструювання, геометральна основа.

Аннотация

В статье рассматривается проблема в художественно-конструкторской подготовке студентов-дизайнеров высших учебных заведений, анализируются графические методы и способы, которые строятся на геометральной основе в пространственно-графической модели и могут улучшить формирование художественно-конструкторских знаний, пространственного мышления и умения формообразовывать объекты в процессе обучения.

Ключевые слова: пространственно-графическая модель, конструкция, проектное конструирование, геометральная основа.

Summary

The problem of training of students-designers of higher educational establishments is considered in the article. Graphical methods and means which are based on geometrical foundation are analyzed in the article.

Key words: spatial graphic model, formation, artistic designer, geometrical shape, analysis.

УДК 371.15:371.84:025.327

Х. М. Косило,

аспірант

(Педагогічний інститут Прикарпатського національного університету імені В. Стефаника)

НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНА ТА ВИДАВНИЧА ДІЯЛЬНІСТЬ ГРИГОРІЯ ВРЕЦЬОНИ

Постановка проблеми. Пожвавлення культурно-освітнього життя на західноукраїнських землях у другій половині XIX ст. ініціювало зародження й розвиток педагогічної преси в Галичині. Значної популярності набувають педагогічні часописи “Дом и школа”, “Школа”, “Учитель”, “Газета школьна” та інші, що сприяли поширенню й популяризації передових педагогічних ідей. На їхніх сторінках галицькі педагоги нагадували народам Австрії про те, що в краї живе й український народ, який має право на свою школу; утверджували думку, що суспільний прогрес можливий лише тоді, коли освіта стане загальною й охопить усі верстви населення; розкривали роль школи й учителя в житті суспільства; публікували методичні поради вчителям, праці видатних зарубіжних педагогів; характеризували стан освіти і становище вчителя на галицьких землях; розвінчували антиукраїнську сутність шкільних законів. У публікаціях того часу дедалі більше утверджувалися ідеї національно-культурного відродження українців, ставали провідними у визначенні основних напрямів розбудови школи, яка має прийти на зміну наявній і відповідати не лише зростаючим потребам практичного життя, а й національним інтересам народу [6, с. 411].

Мета статті – розкрити подвижницьку працю вчителів, стан освіти та законів у науково-видавничій діяльності Григорія Врецьони.

Виклад основного матеріалу. 13 вересня 1880 року Григорій Захарович Врецьона заснував “письмо педагогічно-літературне” – перший професійний вчительський журнал “Школьна Часопись” з метою “розбудити” вчителів і розпочати шкільний рух. Упродовж десяти років він був незмінним редактором цього журналу, “держаного в народовськiм дусi” [7, с. 1]. Зміст матеріалів “Школьної Часописі” був підібраний за схемою аналогічних